

НАУКОВИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМНИЦТВОМ**

НАУКОВИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

№ 43 (1)

**ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 60-РІЧЧЮ
З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТА ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМНИЦТВОМ**

Одеса – 2025

Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом, 2025. № 43 (1). 203 с.

Редакційна колегія:

Бабій О.М. (головний редактор), к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, декан ФЕУП

Балута Т. П. (заст. головного редактора), к.пол.н., ст. викладач кафедри філософії, історії та політології

Кошельок Г.В. (відповідальний за випуск), д.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

Доброва Н.В., к.е.н., доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом

Ковальська Н.А., к.філол.н., доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки

Орленко О.М., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, помічник проректора з наукової діяльності студентів

Старченко А.Ю., к.ю.н, ст. викладач кафедри економіки, права та управління бізнесом

Статті публікуються у авторській редакції

Науковий студентський вісник затверджено Вченою радою Одеського національного економічного університету 30 вересня 2020 року

ЖИТТЕСТІЙКІСТЬ ЯК ПРЕДИКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я НЕОНАТОЛОГІВ

Постановка проблеми. Професійна діяльність лікарів-неонатологів належить до категорії високостресових, емоційно та когнітивно напружених видів праці, що пов'язано з постійною відповідальністю за життя новонароджених, високою ціною помилки, необхідністю прийняття швидких рішень в умовах дефіциту часу та ресурсів. Неонатологічна практика передбачає щоденне зіткнення з критичними ситуаціями, де людське життя залежить від точності діагностики та оперативності втручання, що значно підвищує рівень психологічного навантаження на медичних працівників. Такі умови створюють передумови для розвитку професійного вигорання, емоційного виснаження, зниження якості життя, а в перспективі – порушення професійного здоров'я. У сучасних дослідженнях все більше уваги приділяється ролі психологічних ресурсів, які допомагають фахівцям медичної галузі зберігати стабільність, ефективність та внутрішню рівновагу в умовах надвисокого професійного навантаження. Одним із ключових таких ресурсів виступає життестійкість — інтегративна властивість особистості, що забезпечує здатність протистояти стресогенним факторам, конструктивно долати труднощі, зберігати психологічне благополуччя та ефективність діяльності навіть у кризових ситуаціях.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. У працях провідних науковців – І. Бурлакової, В. Пономаренка, О. Разумова, В. Піскунова, К. Судакова, С. Гончарова, А. Боброва – простежується послідовний розвиток теоретико-методологічних засад вивчення феномену професійного здоров'я. У їхніх дослідженнях здійснено спроби чіткого концептуального визначення поняття «професійне здоров'я», окреслено його основні структурні компоненти, механізми формування та збереження. Значна увага приділяється також розробці наукових підходів до психологічного забезпечення професійного здоров'я, профілактики його порушень та підтримання психофізіологічної стійкості фахівців у різних сферах професійної діяльності.

Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні життестійкості як предиктору збереження професійного здоров'я неонатологів.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науковій літературі професійне здоров'я трактується як багатогранне психофізіологічне явище, що забезпечує стійке та ефективне функціонування людини в умовах професійної діяльності. Професійне здоров'я – здатність організму підтримувати компенсаторно-захисні механізми, необхідні для збереження працездатності та професійної надійності. Воно відображає здатність організму мобілізувати та активізувати регуляторні механізми, необхідні для підтримання оптимальної працездатності, психологічної стійкості та особистісного розвитку в умовах змінної професійної ситуації. Таким чином, професійне здоров'я можна визначити як інтегральний показник функціонального стану організму та психіки, який забезпечує стабільність діяльності, стійкість до стресових впливів, адаптивність і потенціал професійного зростання фахівця [1, с.48].

Професійне здоров'я у сучасних психологічних та медико-соціальних дослідженнях трактується як багатовимірний феномен, що поєднує фізіологічні,

психологічні та соціальні складові, забезпечуючи стабільне й ефективне функціонування людини в умовах професійної діяльності.

Щодо предмета нашого дослідження, то науковий інтерес становить практичний досвід І. Бурлакової, яка проаналізувала різні позиції трактування вищезазначеної дефініції:

1. Професійне здоров'я розглядається як властивість організму підтримувати компенсаторно-захисні механізми, що дозволяють зберігати працездатність і надійність у будь-яких виробничих чи стресових умовах. Така здатність є фундаментом професійної адаптації та стійкості фахівця до дії несприятливих чинників.

2. Професійне здоров'я розуміють як динамічний процес підтримання та розвитку регуляторних систем організму, що забезпечують фізичне, психічне та соціальне благополуччя людини. Цей процес включає як профілактику негативних наслідків професійного навантаження, так і мобілізацію компенсаторних можливостей у разі перевантаження.

3. Професійне здоров'я визначають як інтегральний показник адаптації організму до умов життєдіяльності, що відображає функціональний стан людини та рівень її стійкості до професійних ризиків.

4. Професійне здоров'я має системний, багаторівневий характер, охоплюючи емоційні, когнітивні та поведінкові аспекти особистості, а також соматичний, психічний, соціальний і екзистенціальний рівні її функціонування [2, с.114].

Зрештою, цей феномен можна розглядати як певний рівень здоров'я фахівця, який забезпечує ефективність професійної діяльності, збереження працездатності та психологічної стійкості, а також сприяє особистісному й професійному розвитку.

Структура професійного здоров'я фахівців медичної галузі може бути описана як багатовимірна система, що охоплює емоційно-вольовий, когнітивно-оцінний та компетентісно-поведінковий рівні:

1. До емоційно-вольової складової належать характеристики, які відображають здатність медичного працівника підтримувати внутрішню стабільність у професійно напружених умовах. Йдеться про рівень стресостійкості, особливості самооцінки психічних станів, інтенсивність особистісної та ситуативної тривожності, а також показники професійного (емоційного) вигорання.

2. Когнітивно-оцінна складова відображає систему внутрішніх орієнтирів особистості, зокрема життєві смисли та цінності, часову перспективу (включаючи трансцендентне майбутнє), семантичні уявлення про професійну діяльність і динаміку сприйняття часу. Ці показники визначають ступінь адаптивності та цілісності особистісного функціонування в умовах професійного навантаження.

3. Компетентісно-поведінкова складова включає прогностичну компетентність, знання та дотримання професійно важливих норм соціальної взаємодії, а також сформованість проактивних стратегій опанувальної поведінки у стресогенних або складних ситуаціях професійного спілкування [1, с.51].

Таким чином, професійне здоров'я фахівців медичної сфери являє собою інтегративну характеристику, яка поєднує емоційно-вольові ресурси, когнітивно-сміслові орієнтації та поведінкові компетентності, забезпечуючи стабільність, надійність і ефективність їхньої професійної діяльності.

За результатами досліджень [3] було встановлено, що у медсестер, фізіотерапевтів і лікарів неонатологічного відділення високий рівень морального дистресу тісно пов'язаний із підвищенням показників емоційного виснаження та зниженням відчуття професійної ефективності. Фактично, часті зіткнення з етичними

дилемами (коли необхідно приймати складні клінічні рішення щодо новонароджених) призводять до накопичення емоційної напруги, що виснажує внутрішні ресурси персоналу. Науковці стверджують, що життєстійкість неонатологів виступає ключовим ресурсом професійного здоров'я та допомагає медичним працівникам зберігати психічну рівновагу в ситуаціях морального вибору та емоційно навантажених клінічних рішень. Дослідження констатувало, що медики з вищим рівнем духовних цінностей і життєстійкості легше адаптуються до складних професійних ситуацій, зменшуючи ризик емоційного виснаження. Таким чином, життєстійкість розглядається не лише як особистісна риса, а як захисний механізм, що підвищує професійну стабільність і допомагає зберігати психічне та професійне здоров'я неонатологів в умовах морального та емоційного тиску.

Надмірна емоційна насиченість, моральні дилеми, робота в умовах невизначеності й високої відповідальності, часті нічні зміни та дефіцит ресурсів підвищує ризик погіршення професійного здоров'я у неонатологів, спричиняючи у них формування емоційного вигорання, морального дистресу та вторинної травматизації.

Високий рівень життєстійкості виступає захисним буфером у процесі професійної діяльності медиків, знижує ризик розвитку вигорання, сприяє адаптації до хронічного стресу та підвищує суб'єктивне відчуття контролю над ситуацією. У випадку неонатологів, для яких характерним є поєднання постійної напруги, моральної відповідальності та емоційної вразливості, життєстійкість набуває критичного значення як психологічний предиктор збереження професійного здоров'я. Особливої ваги ця тематика набуває в умовах соціальної нестабільності та воєнного стану в Україні, коли загальне психоемоційне навантаження на систему охорони здоров'я суттєво зростає. Погіршення матеріально-технічної бази, кадровий дефіцит, загроза безпеці медичних закладів та особисте емоційне виснаження медиків формують додаткові ризики втрати професійного здоров'я, що безпосередньо впливає на якість медичної допомоги новонародженим.

Висновок. Таким чином, вивчення життєстійкості як ключового психологічного ресурсу та предиктора збереження професійного здоров'я неонатологів є не лише науково значущим, але й практично необхідним для розробки цільових програм психологічної підтримки, профілактики професійного вигорання, зниження рівня емоційного виснаження та підвищення стресостійкості фахівців. Поглиблене розуміння ролі життєстійкості у цьому контексті сприятиме створенню моделей психологічного супроводу неонатологів, орієнтованих на збереження їхнього професійного здоров'я та ефективності діяльності.

Список використаних джерел:

1. Білецький П. С. Соціально-психологічні чинники збереження професійного здоров'я фахівців медичної галузі : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2020. 302 с.
2. Бурлакова І. А. Соціально-психологічні основи професійного здоров'я фахівців економічної сфери: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2018. 435 с.
3. Carletto S., Chiara Ariotti M., Garelli G., Di Noto L., Berchialla P., Malandrone F., Guardione R. et al. Moral Distress and Burnout in Neonatal Intensive Care Unit Healthcare Professionals: a cross-sectional study in Italy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2022. V. 19 (14). N. 8526. URL : <https://doi.org/10.3390/ijerph19148526>